

Diges købmandshandel i Øsløs

Ingvar Jakobsen

Midt i Øsløs by på Højstrupvej 120 ligger Øsløs købmandshandel. For 300 år siden var den en fæstegård under Vesløsgård. Senere blev den en del af Diges købmands- og avlsgård, der efter en storhedstid i anden halvdel af forrige århundrede endte som fallitbo.

Gårdens historie kan føres tilbage til 1600-tallet, da Graves Nielsen havde den i fæste. I 1701 overgik fæstet til Peder Sonnesen og i 1736 til dennes søn Ove Pedersen, der havde gården indtil 1765. Derefter hed fæsterne Niels Andersen (1766-75) og Chresten Hansen (1775-98).

Den næste fæster blev ejer af gården, idet han ca. 1805 købte gården af Vesløsgårds ejer. Før 1834 blev den solgt til Christian Andersen. Efter hans død i 1849 blev gården købt af en ung driftig mand fra Vigsø, Thomas Christensen Dige. En helt ny epoke i gårdens historie kunne tage sin begyndelse.

Thomas Christensen Dige var født i Vigsø den 10/1 1824. Gift med Johanne Marie Jensen, der var født 1822. Han købte gården på tvangsauktion, tinglyst den 12/1 1850. Hurtigt begyndte han at købe mere jord til gården.

I 1849 fik Danmark sin første grundlov, hvor enevælden forsvandt og folkestyret indført. Den nye regering begyndte en gennemgribende liberalisering af det danske samfund. Et udslag af denne politik var næringsfriheden i 1857. Den medførte, at købstædernes eneret på handel blev ophævet, og hver enkelt mand og ugift kvinde med borgerlige rettigheder kunne erhverve borgerskab eller næringsbrev. Det åbnede mulighed for at oprette købmansgårde rundt omkring i de større landsbyer. I midten af 1800-tallet var Øsløs én af de største landsbyer i Thy og Vester Han Herred og var i fortsat udvikling, hvilket følgende tabel over befolkningstal og gårde og huse i Øsløs sogn tydeligt viser:

År:	Befolkningstal:	Gårde:	Huse:
1787	338	34	52
1801	384	31	64
1834	540	39 ^{x)}	64
1850	576	28	69
1880	783	26	133
1901	725		164 ^{xx)}

^{x)} Ved folketællingen 1834 var der en tendens til at betegnelsen gårdmand blev brugt lidt flittigt. I

1845 var flere af disse gårdmænd reduceret til husmænd.

^{xx)} Ved tallene for 1901 er gårde og huse lagt sammen til antal beboelseshuse.

Med Øsløs som base var der i mange år foregået handel fra små skibe og både (kåge), hvor de såkaldte kregjlere, der for de flestes vedkommende boede i "Skippergade" i Øsløs, sejlede rundt i Limfjordsegnene og handlede med kartofler, jydepotter, træsko m. m. (Historisk Årbog, 1920). Desuden havde der hvert år fra 1781 været afholdt "Øsløs Marked". Dette marked blev efter ønske fra sognets

beboere ca. 1850 flyttet til Tømmerby sogn, dog stadig under samme navn. Desuden havde Øsløs med sin gode beliggenhed ved Limfjorden alle forudsætninger for at blive en god handelsby. De vigtigste transportmidler på dette tidspunkt var stadig skibe og både. I 1868 begyndte man på de store udtørringsarbejder ved Byholm vejler, hvor der i perioder var ansat over 400 mand, der strømmede til fra hele landet og fra andre steder i Europa. Selv om disse "vejlebørster" ofte spredte skræk og rædsel, når de var på drukur, fik vejlerne stor økonomisk betydning for egnen, dels fik en del lokale husmænd og håndværkere arbejde, og dels fik mange en ekstra indtægt ved at have én eller flere vejlearbejdere boende.

Det var blandt andet på den her skitserede baggrund, at Thomas Christensen Dige besluttede sig for etablere sin købmandshandel. 1870 tog han stadig rundt i landet for at lave aftaler med forskellige agenter. Desuden købte og solgte han ejendomme. Ved folketællingen for Øsløs sogn dette år står han og hustruen samt de to mindste børn opført på listen over personer, der for kortere eller længere tid er fraværende og har ophold udenfor sognet:
Thomas Christensen Dige, 46 år, handelsmand.
Johanne M. Jensen, 48 år, hans hustru.
Ane M. Thomsen, 11 år, deres barn.
Kristian Thomsen, 6 år, deres barn.

Gården havde ifølge samme tælling følgende beboere:
Christen Thomsen Dige, 19 år, gårdejerens søn.
Jens Thomsen Dige, 18 år, gårdejerens søn
Elisabeth Thomsen, 16 år, gårdejerens datter
Jens Christian Andersen, 27 år, tjenestekarl
Morten Nielsen, 18 år, tjenestekarl
Jørgen Poulsen, 12 år, tjenestedreng
Maren Pedersen, 25 år, tjenestepige
Poul Gregersen, 24 år, tjenestekarl

Gården havde altså allerede på dette tidspunkt et betydeligt folkehold. Men Dige havde flere i sit brød. En af dem var den senere forfatter Johan Skjoldborg (1861-1936), der var født i Øsløs. I sine erindringer, "Min mindebog I, Barndommens Dage, s. 66 (udgivet 1934), skriver han følgende om sit arbejde hos Købmand Dige:

Parti fra Øsløs ca. 1900, der viser en del af den nuværende Højstrupvej. Til venstre Højstrupvej 140, daværende ejer Peter Olesen, I midten Højstrupvej 139, "Damhus", der ejedes af skrædder Jens Christian Jensen Guldhammer. Yderst til højre Højstrupvej 145, der ejedes af muremester Niels Thoudahl.

”Købmand Diges gård lå i byen, ikke langt fra mit hjem. Den bedste del af min forholdsvis omfattende forretning (han havde flere småindtægter ved at sælge æg, frugter m.m.), kom til at ligge hos købmand Dige. Hans handel voksede stærkt og blev en meget stor landhandel. Der kom mange skibe og lossede træ til ham, rundt omkring i oplandet havde han opkøbere af uld og skind. Skudernes skibspapirer skulle klareres på toldkammeret i Thisted, og der skulle jævnligt bud og brev til forhandlere her og der, postgangen var langsom, ingen jernbaner, ingen telefoner, ikke heller cykel, de nærmeste telegrafstationer var Thisted og Fjerritslev, og da blev jeg hurtigløberen, der erstattede det altsammen, for det at jeg var så rapt til fods. Jeg skulle være klar til at afgå med bud, brev og telegram mer nårsomhelst dag og nat. Men jeg fik også for en tur til Thisted 10 mark (3 kr. 33 øre) og det samme til Fjerritslev, det var mere end en arbejdsmand kunne tjene om dagen dengang.”

Thomas Christian Christensen Dige (1824-1912). Købte gården 1849 og omdannede den til en stor og velfungerende købmands- og avlsgård.

Thomas Christensen Dige blev hurtigt betroet tillidshverv. Under krigen 1864 var han i en periode fungerende sognefoged. Senere blev han sognefoged. ca. 1860 blev han sammen med en række andre Øsløs-borgere ejer af Øsløs kirke, og i mange år var han kirkeværg. Han var vurderingsmand i brandforsikringsselskabet ”Thisted Amt” m. m. Ved folketællingen 1880 boede og arbejdede der følgende personer i købmandsgården:

- Thomas Christensen Dige, 56 år, husfader, gårdejer, købmand.
 Johanne Marie Jensen, 58 år, hans kone.
 Christen Thomsen Dige, 29 år, deres søn, enkemand.
 Jens Thomsen Dige, 27 år, deres søn.
 Anne Marie Thomsen Dige, 20 år, deres datter.
 Kristian Thomsen Dige, 16 år, deres søn.
 Peder Thomsen Dige, 6 år, Christen Diges søn.
 Mariane Thomsen Dige, 3 år, Christen Diges datter.
 Gjertrud Pedersen, 29 år, tjenestepige.
 Christian Andersen Vullum, 29 år, tjenestekarl.
 Christen Christensen, 25 år, tjenestekarl.
 Jens Erik Marcussen, 15 år, tjenestedreng.
 Thomas Christensen Thomsen, 14 år, tjenestedreng.
 Jens Peter Sørensen, 19 år, handelselev.

Som det fremgår af tællingen, er der nu kommet en handelselev. Sønnen Christen Thomsen Dige var blevet enkemand med to små børn. Den ældste datter Elisabeth Thomsen var blevet gift med Niels Andreas Sørensen, der ejede Hjortholm mølle (nuværende adresse Højstrupvej 68), der var én af de største gårde i sognet.

Thomas Christensen Dige havde sammen med sin ældste søn Christen Dige, startet firmaet ”Dige & Søn”, i Feggesund, der havde rettighederne til Feggesund Færgen, desuden var der kro, bryggeri, bageri med mølle og købmandshandel. Dige ejede to skibe, der blandt andet

sejlede til Norge. Det ene af disse forliste iøvrigt under en sejlad til Nibe, hvor skibsdrengen Jeppe Kjeldsen, der var

”Dige & Søn” i Feggesund, med kro, butik, bageri, færgerirettigheder m.m. Foto: ca. 1900.

fra Amtoft, druknede. Det andet skib hed ”Vilhelmine” og havde i mange år Johan Kjær, Øsløs, som skipper. Ved Søndergård Strand havde købmanden pakhuis, hvor skibe fra Norge lagde til med træ og andre varer. Ifølge en brandtaksation fra ca. 1900 havde Diges købmandsgård i Øsløs følgende bygninger:

1. Stuehus Ø-V 45½ al. l. 11 al. br.	
Stråtag	6500 kr.
2. Stald S-N 30½ al. l. 11 al. br.	
Stråtag	2500 kr.
3. Lade Ø-V 61 al. l. 17 al. br.	
Stråtag	4000 kr.
4. Hestestald m.m. S-N 36 al. l.	
9 ³ / ₄ al. br.	1500 kr.
5. Pakhus og butik 30 al. l.	
10 ³ / ₄ al. br.	2500 kr.
6. Pakhus, murede vægge, tagpap	<u>2500kr.</u>
	19500 kr.

Ifølge en taksation den 12. august 1906 havde ”Dige & Søn” i Feggesund følgende bygninger:

Et hus i S-N indrettet til stuehus og krostue, 25 al. l. 14 al. br. Murede vægge.	
Teglsten	6400kr.
Et hus i S-N indrettet til stald og lade 50al. l. 12al.br.	4500kr.
Et hus i Ø-V indrettet til bryggerhus, bagerhus og karlekammer, tagpap	5000 kr.
Et hus i Ø-V indrettet til gæstestald og vognhus murede vægge, tækket med tagpap 35 al. l. Vurderet for	<u>1000 kr.</u>
	16900 kr.

Desuden stod der på stedet en hollandsk vindmølle der ved en taksation blev vurderet til3000 kr.

I 1872 købte Dige gården, matr. nr. 12a, Øsløs by, og samtidigt køber han Øsløs Bageri (Højstrupvej 101), der senere blev nedbrudt. 1881 blev han ejer af gården matr. nr. 24a, Øsløs by (Højstrupvej 109). På et tidspunkt blev han ejer af Tømmerby kirke, og han har i kortere perioder ejet andre ejendomme på Hannæs.

Det er klart, at en mand, der ejede så meget ejendom, var af stor betydning for en så lille kommune som Øsløs-

Vesløs-Arup. Han var da også i mange år kommunens største skatteyder, hvilket følgende skatteligningsliste over kommunens 15 største skatteydere fra 1895 viser (Nuværende adresse i parentes):

1. T. C. Dige, Øsløs564 kr.32 øre
2. Nørgård, Vesløsgård.....551 kr. 58 øre
3. Ingeniør Stevens, Bygholm vejler, Øsløs.....496 kr. 73 øre
4. Anders Søndergård (Amtoftvej 14), Øsløs.....265 kr. 08 øre
5. Svenning Bak, Arup250 kr. 61 øre
6. Jens Andreas Jakobsen, Arup.....198 kr. 35 øre
7. Anders Christensen, Arup.....192 kr.43 øre
8. Peder Bak, Arup.....175 kr.20 øre
9. J. P. Andersen, Vesløs.....171 kr. 81 øre
10. Ole Bertelsen, (Højstrupvej 140), Øsløs.....157kr. 89 øre.
11. Jacob Christian Madsen (Øsløs kirkevej 6), Øsløs Bisgård156 kr. 11 øre
12. Peder Chr. Pedersen (Frimervej 12), Øsløs.....155 kr. 87 øre
13. Dige & Søn, Feggesund.136 kr. 48 øre
14. Niels Andreas Sørensen (Højstrupvej 68) Hjortholm M1132 kr. 12 øre
15. Niels Lambertsen, Arup 129 kr. 32 øre

Kilde: Thisted Amts Tidende den 31/12 1894.

Tilbagegang og fallit

Thomas Christensen Dige blev efter 1880 enkemand. Efterhånden som han blev ældre, overlod han ledelsen til andre. I en periode (1881-84) var den senere kaffegrosserer N. L. Spangberg, Thisted, ansat som bestyrer i Øsløs (se Hist. Arb., 1990).

Christen Thomsen Dige (f. 1851) var søn af Thomas Christensen Dige og overtog efter 1880 den daglige ledelse af købmandsgården og firmaets øvrige foretagender. Det var under hans ledelse at firmaet gik fallit 1909.

Med i ledelsen var endvidere Thomas Diges søn, Christen Dige, der var født i Øsløs 1851. Han var, som tidligere nævnt, tidligt blevet enkemand med to små børn og blev ikke gift igen. Ved folketællingen 1890 stod han opført som købmand og havde på dette tidspunkt overtaget ledelsen af hele foretagendet. Broderen Jens Thomsen Dige var handelsbetjent, og den yngste bror Kristian Dige var handelslærling. Desuden var der endnu en handelslærling, Andreas Poulsen, der var 21 år, en dreng Elias Andersen 17 år, en husholder Helene Sørensen 20 år og en pige Inger Kirstine Andersen, 21 år.

Som allerede antydet nød firmaet stor tillid blandt egnens beboere, og efterhånden blev

Christen Dige betroet en lang række menneskers sparepenge. I løbet af få år stod det imidlertid klart for

nogen, at Christen Dige i økonomiske og ledermæssige sammenhænge ikke havde samme format som faderen, og efterhånden begyndte det at gå tilbage for købmanden i Øsløs og hans foretagender. Det fortælles, at der en dag i butikken dukkede et par øsløsboere op og ville have de penge, de havde stående hos Christen Dige. Han svarede, at det kunne de også få, og hentede sin vespækkede tegnebog for at udbetale pengene, men da de så dette, ville de ikke have dem alligevel. Hvis man kunne fremvise så mange penge, havde man da ikke økonomiske problemer.

Der var fortsat mange ansatte i forretningen. Ved folketællingen 1906 var der følgende folkehold:

Laura Jeppesen, 16 år, tjenestepige.
Feodora Jensen, 17 år, tjenestepige.
Melcior Betelsen, 17 år, tjenestedreng.
Niels Larsen, 32 år, tjenestekarl.
Kristian Nielsen Dybdahl, 29 år, handelsbetjent.
Søren Christian Sørensen, 23 år, handelsbetjent.
Jens Christian Andersen Strander, 19 år, tjenestekarl.
Martin Sørensen, 15 år, tjenestedreng.
Jens Nikolaj Thomsen, 14 år, tjenestedreng.

I Købmandsgården boede desuden den gamle Thomas Dige, der efterhånden var blevet 83 år. Købmand Christen Dige, 55 år og hans to brødre Jens og Kristian Dige, der var henholdsvis 54 og 43 år.

På gården boede endvidere Peder Dige (søn af Christen Dige) der var gårdbestyrer og hans hustru Dorthea Andersen.

Alt så godt nok ud på overfladen, og Christen Dige fik da også en del gårdmænd og andre til at skrive på vekslers for ham. Men 1909 stod det klart for de fleste, at det måtte gå galt. Når folk kom i butikken for at hente varer, fik de oftere og oftere svaret: "Det er på lager i Ålborg". Men den 16/9 1909 var det sket. Dagen efter stod der at læse i Thisted Amts Tidende:

"En stor fallit er, efter hvad der er meddelt os fra Fjerritslev igår, indtrådt på Hannæs, idet firmaet T. C. Dige i Øsløs er erklæret fallit. Fallitten vil komme til at ramme mange af egnens beboere, som i tillid til det gamle firmas soliditet havde betroet det dets sparepenge. I alt skal der på den måde være betroet firmaet ca. 90.000 kroner, og da en foretagen statusopgørelse skal have givet til resultat, at der kun er aktiver for 10 % af gælden, må det desværre befrygtes, at det kun bliver meget lidt, der bliver til kreditorerne. Men ikke nok dermed er der tillige en del Hannæsboere, der har skrevet på vekslers for firmaet, og selv om man vil gå udfra, at de pågældende på den anden side, står i gældsforpligtelser til firmaet, er deres stilling dog derved blevet yderligere forværret. Vi har hørt påstå at mindst 30 landmænd ville komme til at gå fra deres ejendomme på grund af det indtrufne krak, men forhåbentlig vil det dog vise sig, at rygten her har overdrevet. Slemt er det imidlertid, og når det hedder, at firmaets samlede gæld løber op til omkring en halv million er dette vistnok ikke så meget overdrevet.

Firmaet er som sagt meget gammelt. Indehaveren, kammerråd T. O. Dige, er nu en gammel mand på 86 år. Han har været en for sin tid meget dygtig mand, og det er hævet over enhver tvivl, at han i sin tid har været meget velstående, navnlig i de år vejleudtørringen stod på, havde han en meget stor omsætning og tjente gode penge.

Senere, efter at ledelsen var overtaget af sønnen Christen Dige, er det gået tilbage og det indtrufne sammenbrud har allerede i et års tid af folk, som var inde i forholdene, været betragtet som uundgåeligt.”

Ligesom i vore dage var der også dengang stor medieinteresse omkring fallitter og skandaler. De to førende aviser, Thisted Amts Tidende og Thisted Amts Avis, skrev jævnligt om den nyeste udvikling i sagen. Den 28/9 1909 skrev Thisted Amts Tidende:

”Fallitten i Øsløs: Fra flere kreditorer er der til herredskontoret på Skerpinggård, indgivet anmeldelse om bedrageriske forhold fra købmand Christen Diges side. Der er i dag blevet afholdt forhør i sagen. Efter forhøret blev købmand Christen Dige sat under anholdelse, sigtet for misbrug af betroede midler”.

I oktober 1909 krakkede firmaet ”Dige & Søn” i Feggesund. Hermed var Christen Dige personlig fallit. I dette firma forefandttes der ved slutningen kun varer for ca. 1000 kroner.

Den 25/10 skrev Thisted Amts Tidende:

”I købmand T. O. Diges konkursbo, er der allerede for Han Herredernes skifteret af 125 kreditorer anmeldt et beløb af ca. 125.000 kroner. Det er endnu umuligt at sige hvor stor dividenden kan blive. Forleden blev der i Thisted solgt to panteobligationer tilhørende Dige, lydende på 32.000 kroner. Obligationerne blev solgt for 30.000 kroner, men dette beløb kommer ikke boet tilgode, da obligationerne var pantsat i Thisted Bank.

Til kurator i boet er valgt sagfører Rønn, Fjerritslev og kreditorudvalget er kommet til at bestå af konsul Brøgger, Thisted, grosserer Moldemar, Ålborg og gårdejer Peder Jensen, Øsløs (nuværende adresse, Overmark 2). I firmaet ”T. O. Dige & Søns” konkursbo er sagfører Lassen af Fjerritslev samt købmand Buchholtz af Thisted medlemmer af kreditorudvalget”.

Den 8/11 1909 blev der i firmaet ”Dige & Søn” afholdt auktion over lager af isenkram, kolonial og manufakturvarer m. v. I annoncen, der indkaldte til auktionen, fremhævedes 10.800 mursten, 700 brændsten, tømmer, planker, lægter, træsko samt et jernpengeskab.

Den 9 og 10/11 blev der afholdt en lignende auktion over værdierne i T. C. Diges købmandshandel. Her blev der fremhævet jern- og jerngoods, støbegods, drænrør, planker, fjæl, hegnspæle, 2 decimalvægte, 2 diskvægte, 1 sækkevogn og 1 jernpengeskab.

Forhørene over Christen Dige fortsatte og hans bogholder Kristen Nielsen Dybdahl blev anholdt for meddelagtighed i falsk. Han blev senere frifundet for disse anklager.

I de kommende måneder blev der afholdt en række auktioner over panteobligationer m.m. Den 3/2 1910 blev ”Dige & Søns” ejendomme med mølle og færgerettigheder samt kroprivilegier solgt til Jakob Hagensen, ejer af Ny Ullerupgård, Hillerslev sogn, for 32.000 kroner.

Den 11/6 1910 købte Peder Dige, søn af Christen Dige, på auktion købmandsgården og Øsløs Bageri (Højstrupvej 109).

Den 26/2 1910 kunne Thisted Amts Tidende meddele, at forhørene over købmand Christen Dige nu var afsluttet, men at der antagelig ville gå nogle måneder, før dommen kunne afsiges. Den samme dato udgjorde gælden i T. C. Diges konkursbo ca. 220.000 kroner, medens formuen med fradrag af skifteomkostninger kun udgjorde ca. 7300 kroner. Avisen konkluderede, at der antagelig intet blev til de upriveligerede krav.

Sagen endte for Christen Diges vedkommende den 3/9 1910, hvor han blev idømt 3 måneders fængsel på sædvanlig fangekost for brug af betroede midler. Desuden skulle han i erstatning betale 5627 kroner til forskellige, som han havde besveget.

Peder Dige, der som nævnt købte firmaets ejendomme i 1910, solgte samme år en del af købmandsgården, udstykket som matrikel 1 lh, til faderens tidligere bogholder Kristian Nielsen Dybdahl. 1912 solgte han de øvrige ejendomme til handelsmanden Anton Sørensen, Vadum, der senere solgte ejendommene videre. 1912 købte en kreds af øsløsboere et af Diges tidligere pakhuse og lod det indrette som Øsløs Brugsforening.

Brugsforeningen havde til huse i det gamle pakhus til 1929, hvor der blev opført en ny brugsforeningsbygning med tilhørende pakhus, hvor også lokalforeningen havde til huse. Den nuværende adresse er Højstrupvej 118. Brugsforeningen stoppede den 1/7 1971. Idag har Øsløs Sparekasse, der er filial af Klim Sparekasse, lejede lokaler i bygningen. Diges tidligere stuehus (Nuværende adresse Højstrupvej 127) blev 1914 købt af Christian Madsen, senere blev der indrettet malerværksted, da Johannes Gabel købte huset 1921. Matrikel 12a blev som nævnt købt af Anton Sørensen, der 1914 opførte en gård på parcellen, matrikel 1 la blev lagt til gården, der idag ligger på Højstrupvej 106. Gården matrikel nummer 24a (Højstrupvej 109) solgte Anton Sørensen 1913 til Martin Jensen Thorhauge, der i en periode endvidere ejede Øsløs Bageri.

Fallittens årsager og følger

Hvorfor gik Diges købmandsgård fallit? Der var flere årsager. Før århundredskiftet stoppede de store udtørringsarbejder ved vejlerne, og en god indtægts kilde forsvandt. 1904 blev jernbanen Thisted-Fjerritslev åbnet, og en lang række stationsbyer dukkede op langs denne. Vesløs og Frøstrup overtog efterhånden stillingen som de førende byer på Hannæs, en plads som Øsløs og Bjerget havde haft i århundreder. Limfjordens store betydning som en vigtig færdselsåre blev mindsket, efterhånden som jernbanelinierne blev etableret og vejnettet forbedret. Selvfølgelig spillede Christen Diges tilsyneladende ringe evner i økonomisk henseende også ind.

Der var mange nekrologer i de følgende år, der endte med at fortælle, at N. N. mistede sin formue på grund af Diges fallit.

Her et eksempel hentet fra en nekrolog, skrevet om handelsmanden og krejler-skipperen Lars Kold, Øsløs (1835-1910) (Thisted Amts Tidende, den 10/5 1910):

”Mod slutningen af sit virksomme liv måtte den gamle mand opleve det, at hans formue gik tabt, den var betroet til den så sørgelig berømte Christen Dige”.

I kølvandet på fallitten fulgte endvidere en række tvangsauktioner på Sydhannæs. Dog ikke så mange som frygtet i avisartiklen. I Øsløs er det idag, her 83 år efter fallitten, ikke ualmindelig, at folk advarende siger til hinanden: "Pas på det ikke går dig som købmand Dige".

Men hvad med den gamle købmand Thomas Christensen Dige, der i sine sidste leveår måtte se sit livsværk smuldre.

Han døde den 24/3 1912. Dagen efter bragte Thisted Amts Tidende følgende nekrolog, der passende kan afrunde afsnittet om Diges købmands- og avlsgård:

"En af Hannæs' mest kendte mænd, kammerråd T. C. Dige er igår død 88 år gammel. Den afdøde købte 1849 en gård i Øsløs, i hvilken han oprettede en købmandsforretning, som i årenes løb voksede stærkt. I halvfjerdsene, da de store udtørringsarbejder i vejlerne samlede en mængde arbejdere i Øsløs og nærmeste omegn, tjente Dige store penge, og han ansås nu, og sikkert med god grund for en velstillet mand. Fra begyndelsen af 80'erne gik ledelsen af kolonialforretningen over til sønnen Christen Dige, og da denne ikke var stillingen voksen, gik det i en årrække nedad, indtil det for få år siden endte med den velkendte store katastrofe, ved hvilken mangfoldige mennesker på Hannæs og andre steder fra led tab. For den gamle Dige har sammenbruddet af den store købmandsforretning, om hvis fuldstændige soliditet han sikkert intet øjeblik har tvivlet, selvfølgelig været et frygteligt slag, og dette var vel næppe overvundet, da det gamle hjem fornylig blev solgt og overgik i fremmedes eje. T. C. Dige har i sin tid haft talrige tillidshverv. Han var blandt andet mangeårigt medlem af repræsentantskabet i de to stedlige brandkasser. Han var fra alle steder kendt og anset som en hædersmand hvis triste skæbne alle har været enige om at beklage".

Øsløs købmandshandel

Som nævnt købte den tidligere bogholder hos Christen Dige, Kristian Nielsen Dybdahl en del af købmandsgården og oprettede Øsløs købmandshandel, så at sige på "ruinerne" af den gamle. Den har haft følgende ejere:

Kristian Nielsen Dybdahl

Var født i Øsløs 1877, som søn af husmand Lars Christian Nielsen Dybdahl og hustru Gjertrud Christensen. 1906 var han handelsbetjent hos Christen Dige. Senere blev han bogholder. 1910 købte han en del af Diges købmandsgård og oprettede Øsløs købmandshandel. Han var som tidligere nævnt en tid mistænkt og anklaget for falsk eller meddelagtighed til samme under sagen mod Christen Dige, men blev pure frifundet. Gift med Nikoline Dybdahl. Han drev forretningen til 1944, hvor han solgte den. Derefter boede parret i Vesløs, hvor Kristian Dybdahl døde 1964.

Johan Sørensen

Var født den 7/1 1906 i Øsløs, som søn af forkarl i Søndergård Svenning Christian Sørensen og hustru Nikoline Katrine, der iøvrigt var datter af købmand Diges gamle skipper, Johan Kjær. Johan Sørensen købte forretningen 1944 og drev den til 1953, hvor han blev inspektør ved Bygholm Vejler. Forretningen forpagtede han ud til den tidligere uddeler i Øsløs Brugsforening,

Johannes Pedersen. Johan Sørensen døde 1957. Johannes Pedersen havde forretningen i forpagtning til 1959.

Ove Fihl

Købte forretningen 1959 og driver den fortsat i 1992 sammen med sin kone Gerda Fihl.

Diges købmands- og avlsgård, der oprindeligt var en fæstegård under Vesløsgård. Yderst til højre ses Andreas Ravns gård. Nuværende adresse, Højstrupvej 131. Foto ca. 1900.

Kilder:

Fæsteprotokollen for Vesløsgård 1719-1850 (Forkortet udgave v/Sigrid Brandi) (LATK).
Fæsteprotokollen for Kølbygård ca. 1700-1850 (Forkortet udgave v/Sigrid Brandi) (LATK).
Skifteprotokollen for Kølbygård og Vesløsgård 1719-84 (2 bind) (Forkortet udgave v/Sigrid Brandi) (LATK).
Skøde og panteprotokollen for Vester Han Herred, Øsløs sogn 1850-1940 (LATK).
Folketællingerne for Øsløs sogn: 1787, 1801, 1834, 1845, 1870, 1880, 1890 og 1906 (LATK).
Kirkebogen for Øsløs 1814-90 (LATK).
Thisted Amts Tidende: 31/12 1894, 8/2 1901, 1909: 28/9, 7/10, 25/10, 27/10, 25/11. 1910: 3/2, 26/2, 10/5, 3/9. 25/3 1912. (Thisted bibliotek).
Thisted Amts Avis: 1909. 22/9, 25/10, 28/10, 5/ 11,8/12, 13/12, 21/12 (Thisted bibliotek).
Brandtaksationsprotokoller fra brandforsikringssselskabet "Thisted Amt": Øsløs sogn (1900-1930) og Arup sogn (1900-1930). (Lokalhistorisk forening for Sydhannæs' arkiv, Vesløs skole).
Tiendeliste og ejerliste for Øsløs kirke, Øsløs kirkes protokol (1860-?). Afskrift i Lokalhistorisk forening for Sydhannæs' arkiv, Vesløs skole.
LATK = Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune.
Anvendt litteratur:
Ingvar Jakobsen: Gårde og huse i Øsløs sogn (upubliceret).
Florian Martensen Larsen: Hav, fjord og handel. 1986.
Johan Skjøldborg: Min mindebog 1, Barndommens Dage, Kbh. 1934.
Niels Sodborg: Vesløsgård (Historisk Årbog for Thisted Amt, 1911, s.5-51).
Niels Sodborg: Krejlerliv på Limfjorden (Hist. Årb. 1920, s. 165-75).
A. C. Svaldgård: Et marked der ønskedes flyttet (Hist. årb. 1930, s. 27-28).
Svend Sørensen: N. L. Spangberg, kaffegrosserer og mæcen (Hist. Årb. 1990, s. 98-100).
Svend Åkjær: Thysyssels bebyggelses og bostedsnavne (Hist. Årb. 1944, s. 3-45)
Vagn Skovgård Petersen: Danmarks historie bd. 5, Tiden 1814-64, Kbh. 1985.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred 1992, side 129-138).